

Назар ГДАНСЬКИЙ

Західноукраїнський національний університет,
викладач кафедри кримінального права та процесу
доктор філософії в галузі права
gdanski1@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0006-6553-5104>

ВИПАДКИ ПОРУШЕННЯ ГАРАНТІЙ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ З БОКУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ФІЗИЧНИХ ОСІБ

<http://doi.org/10.23939/law2024.42.019>

© Гданський Н., 2024

Європейська хартія про статус суддів закріплює за кожним суддею “право на оскарження”, якщо він / вона вважає, що є загроза його / її незалежності або незалежності правового процесу або ця незалежність якось порушується, і в такому разі він / вона може передати розгляд незалежному органу. Це означає, що судді не є беззахисними у разі посягань на їхню незалежність. Право на оскарження є неодмінною гарантією, інакше це залишиться лише бажанням встановити засади, спрямовані на захист суддів, якщо вони не будуть послідовно підтримуватися механізмами, які будуть гарантувати їх ефективну реалізацію. Обов’язок отримувати пропозицію або висновок від незалежного органу перед тим, як буде прийнято рішення щодо статусу конкретного судді, не обов’язково поширюватиметься на всі можливі ситуації, в яких здійснюватиметься вплив на його чи її незалежність. Саме тому надзвичайно важливо забезпечити можливість суддів звертатися до цього органу із власної ініціативи.

За 2022 рік до Вищої ради правосуддя надійшло 128 повідомлень про втручання у професійну діяльність суддів щодо здійснення правосуддя, про дії, що порушують гарантії незалежності суддів або підривають авторитет правосуддя. Зокрема, 114 повідомлень надійшло від суддів місцевих судів, 7 – від суддів апеляційних судів, 3 – від суддів Верховного Суду та Вищого антикорупційного суду, 1 повідомлення – від Територіального управління Державної судової адміністрації України. Найбільше повідомлень суддів про втручання в діяльність суддів щодо здійснення правосуддя надійшло в лютому 2022 року (34 повідомлення), найменше – у березні 2022 року (3 повідомлення).

Судді пов’язували втручання в їхню діяльність як суддів щодо здійснення правосуддя переважно із судовими справами, які перебували в їхньому провадженні. Найпоширеніші підстави звернення з повідомленнями про втручання в діяльність суддів щодо здійснення правосуддя у 2022 році: позапроцесуальні звернення до правоохоронних органів із заявами про вчинення судьями кримінальних правопорушень та порушення кримінальних проваджень щодо суддів – 18 випадків; заявлені необґрунтованих відводів – 15 випадків; неправомірна поведінка (безпідставні обвинувачення судді, погрози, вказівка щодо вчинення процесуальних дій та ухвалення певного судового 49 рішення, погрози щодо подання заяв про вчинення кримінального правопорушення) – 15 випадків тощо.

Важливо зазначити, що Вищій раді правосуддя відомі випадки, коли “втручання” було пов’язане з бездіяльністю посадових осіб правоохоронних органів. Як вважає Вища рада правосуддя, бездіяльність представників правоохоронних органів становить безпосередню загрозу незалежності суддів та авторитету правосуддя. З огляду на це Вища рада правосуддя вносить відповідні подання про виявлення та притягнення до відповідальності таких осіб згідно із чинним законодавством.

У наукових статтях наголошується, що “втручання” може проявлятися як погрози та як непроцесуальні звернення з боку посадових осіб правоохоронних органів. Проте погрози звернутися із дисциплінарними скаргами на поведінку судді Вища рада правосуддя як “втручання” не розглядає. Більшість рішень Вищої ради правосуддя про вжиття заходів забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя у 2020 році головно були пов’язані із: безпекою суддів; погрозами фізичною розправою; нападами на суддів; порушеннями порядку в судовому засіданні; блокуванням судів.

Згідно із щорічною доповіддю Вищої ради правосуддя за 2020 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні”, у 2020 році найбільша кількість повідомлень суддів про втручання у їхню діяльність стосувалась втручання з боку громадян та їх об’єднань. Таку ситуацію Вища рада правосуддя вважає вже традиційною. Це підтверджують статистичні дані за попередні роки.

Варто зауважити, що під час розгляду повідомлень суддів про втручання в їхню діяльність щодо здійснення правосуддя дедалі частіше трапляються випадки, які безпосередньо не стосуються втручання у їхню діяльність. Однак такі повідомлення суддів засвідчують, що значною мірою здійснюється підрив авторитету правосуддя. Зважаючи на це, такі повідомлення суддів потребують, щоб Вища рада правосуддя здійснювала належні заходи реагування.

Ключові слова: Вища рада правосуддя; втручання; незалежність суддів; правоохоронні органи; фізичні особи; громадяни; мирні збори; відповідальність.

Постановка проблеми. Конституційна засада незалежності суддів є однією з основних у функціонуванні судової гілки влади. Вона є запорукою належного відправлення правосуддя та, як наслідок, високого рівня довіри населення до судів та суддів. Чинне законодавство передбачає низку гарантій незалежності суддів, у тому числі наявність прямої заборони на її порушення та притягнення до відповідальності у разі вчинення дій, що порушують гарантії незалежності суддів або підривають авторитет судової гілки влади. Зазначимо, що результати узагальнення інформації Вищою радою правосуддя (надалі – ВРП) свідчать про тенденцію зменшення кількості випадків порушень незалежності суддів упродовж кількох останніх років. Так, у 2020 р. до ВРП надійшло 341 повідомлення щодо порушення суддівської незалежності, у 2021 р. – 275, у 2022 р. – 128. Натомість, упродовж січня–травня 2023 р. ВРП вже було розглянуто 98 повідомлень, що дає змогу припустити, що цей рік за показниками перевищить попередній. Подібна ситуація, на нашу думку, зумовлюється викликами воєнного стану, розбалансуванням суспільних відносин та бажанням сторонніх осіб вплинути на рішення суддів у справах, які у мирний час не були настільки поширеними.

Аналіз дослідження проблеми. Деякі аспекти обраної проблематики вже були висвітлені в роботах В. В. Городовенко, В. О. Гринюка, С. В. Ківалова, О. Г. Крижової, Р. О. Куйбіди, Ю. Є. Полянського, М. Д. Савенка, В. О. Скрипченка, Н. М. Шульгач та ін. Окрему увагу треба звернути на такі комплексні дослідження, як дисертаційні роботи Т. В. Галайденко “Гарантія незалежності суддів та їх реалізація в сучасній Україні” (2013 р.), І. В. Камінської “Незалежність суду як засада організації судової влади” (2016 р.) та П. В. Горінова “Адміністративно-правове регулювання реалізації процедур забезпечення незалежності суддів” (2021 р.). Отже, проблема забезпечення

незалежності суддів вже упродовж тривалого часу не втрачає своєї актуальності серед науковців та практиків, проте з урахуванням сучасних викликів, призупинення та поновлення роботи ВРП потребує подальшого дослідження.

Метою статті є з'ясування змісту засади незалежності суддів як однієї з гарантій суддівської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Вища рада правосуддя за результатами перевірки повідомлень суддів у 2020 році виявила інші порушення з боку правоохоронних органів, їхніх посадових осіб. Ці виявлені порушення стали підставою, щоб вжити заходів для забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя [1].

Повідомлення суддів стосувались позапроцесуальних звернень представників правоохоронних органів та їх бездіяльності.

Здебільшого позапроцесуальні звернення фізичних осіб до суду Вища рада правосуддя визнає як такі, що не містять ознак втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя. Коли позапроцесуальні звернення надходили від осіб, уповноважених на виконання функцій держави, то Вища рада правосуддя вживала відповідних заходів реагування [2].

Зокрема, суддя Монастирищенського районного суду Черкаської області повідомив, що у провадженні судді перебувало шість справ про притягнення осіб до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 163-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Якщо у двох справах осіб визнано винними та накладено на них адміністративне стягнення у вигляді штрафу, то в інших чотирьох справах провадження закрито у зв'язку з наявністю постанови компетентного органу про накладення адміністративного стягнення. Вищезазначені рішення не оскаржувалися.

Як зазначав суддя, йому телефонував чоловік (назвався начальником Уманського управління Головного управління Державної фіскальної служби у Черкаській області). Чоловік у телефонній розмові сказав, що буде звертатися до органів прокуратури із заявою щодо винесення суддею неправосудних рішень, а саме закриття провадження у вищеописаних справах. Водночас у телефонній розмові вказав судді у подальшому не постановляти рішення про закриття провадження у справах про адміністративні правопорушення згідно із ст. 163-4 КУпАП, якщо будуть надходити такі справи.

Суддя вважав, що такі дії є неприпустимими, протиправними, розглядаючи їх як спробу тиску. Водночас зауважував, що такі дії мають ознаки втручання у здійснення правосуддя, щоб перешкодити виконанню службових обов'язків, повному, всебічному, об'єктивному розгляду справ. Суддя просив вжити заходів, які визначені чинним законодавством, щоб перешкодити втручанню у його діяльність.

Вища рада правосуддя розглянула повідомлення судді Монастирищенського районного суду Черкаської області. 27 жовтня 2020 року вона ухвалила рішення № 2944/0/15-20, визначивши телефонну розмову судді із людиною, яка назвалася начальником Уманського управління Головного управління Державної фіскальної служби у Черкаській області, як позапроцесуальне звернення особи, яка не є учасником процесу, отже, не підлягає розгляду судом.

Як зазначила Вища рада правосуддя, такі звернення не узгоджуються із Законом України "Про судоустрій і статус суддів" (ч. 6 ст. 48) щодо обов'язку фізичних осіб поважати незалежність судді і не посягати на неї. На думку Вищої ради правосуддя, такі звернення є неприпустимими. Подібні телефонні дзвінки можуть викликати у судді обґрунтоване занепокоєння щодо власної безпеки, створюючи реальну загрозу суддівській незалежності.

Вищеописані обставини стосуються професійної діяльності судді. Отже, вони містять ознаки втручання у діяльність, яка пов'язана із здійсненням правосуддя. Такі обставини мають бути відповідно кваліфіковані правоохоронними органами згідно із Кримінальним процесуальним кодексом України [3].

Вивчаючи оцінне поняття “втручання” у кримінальному праві України, Є. М. Блажівський зазначив, що “втручання” можливе лише у формі дії. А бездіяльність не можна розглядати як “втручання” [4, с. 9]. Про це він пише у своїй науковій роботі “Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність за кримінальним правом України”.

Практика застосування оцінного поняття “втручання” як підстави для вжиття Вищою радою правосуддя заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя є іншою. Важливо зазначити, що Вищій раді правосуддя відомі випадки, коли “втручання” було пов’язане із бездіяльністю посадових осіб правоохоронних органів. Як вважає Вища рада правосуддя, бездіяльність представників правоохоронних органів становить безпосередню загрозу незалежності суддів та авторитету правосуддя. З огляду на це Вища рада правосуддя вносить відповідні подання про виявлення та притягнення до відповідальності таких осіб згідно із чинним законодавством [5].

Зокрема, Вища рада правосуддя 15 вересня 2021 року ухвалила рішення № 2624/0/15-20. Цій ухвалі передували такі події. Це відбувалось у приміщенні суду. Група осіб самовільно відчинила кабінет голови суду і вимагала у нього, щоб надав посвідчення судді. Вони мали на меті перевірити його повноваження щодо здійснення правосуддя. Ці особи зневажливо та нецензурно висловлювались щодо судді. Їм були висловлені зауваження, однак ці особи не реагували. Заступник керівника апарату суду, старший судовий розпорядник, судові розпорядники пояснили цим особам, що у приміщенні суду потрібно дотримуватися правопорядку та визначених правил поведінки. Однак, незважаючи на це, вони голосно кричали, зневажливо і нецензурно висловлювались, погрожували голові суду і працівникам апарату суду.

З огляду на протиправні дії сторонніх осіб заступник керівника апарату суду та розпорядник суду не раз викликали працівників поліції за телефоном 102. Проте, коли приїхали співробітники поліції, сторонні особи продовжували порушувати громадський порядок у приміщенні суду, відкрито виявляючи неповагу до його працівників, не реагуючи на зауваження.

На виклик прибули працівники Саксаганського відділення поліції Криворізького відділу поліції Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області. Однак вони не чинили перешкод правопорушникам. Зважаючи на події, які відбувалися, та бездіяльність працівників Саксаганського відділення поліції, судовий розпорядник викликала підрозділ патрульної поліції з охорони громадського порядку Національної поліції України – тактико-оперативного реагування. Вони прибули до суду. Однак і з їхнього боку також не було вчинено жодних дій, щоб припинити протиправні дії сторонніх осіб [6].

“Втручання” може проявлятися як погрози та як непроцесуальні звернення з боку посадових осіб правоохоронних органів. Проте погрозизвернутися із дисциплінарними скаргами на поведінку судді Вища рада правосуддя як “втручання” не розглядає.

Наприклад, до Вищої ради правосуддя надійшло повідомлення від судді Херсонського міського суду Херсонської області. Перевіряючи це повідомлення, Вища рада правосуддя з’ясувала, позивачем справи, яка перебувала у провадженні судді, був працівник Служби безпеки України.

Під час проведення підготовчого судового засідання позивач заявив провідвід голови судді. У задоволенні відводу позивачеві було відмовлено. Коли позивач залишав судові засідання, у присутності секретаря судового засідання та помічника судді позивач сказав, що звернеться зі скаргами до Вищої ради правосуддя, водночас погрожував, що суддя зустрінеться з ним як “працівником Служби безпеки України”, зважаючи на відмову його заяви про відвід.

Вища рада правосуддя 20 жовтня 2020 року ухвалила рішення № 2866/0/15-20 щодо висловлення позивачем намірів звернутися до Вищої ради правосуддя зі скаргою на дії судді. У цьому рішенні Вища рада правосуддя вкотре зазначила, що відповідно до чинного законодавства будь-яка особа має право звернутися до Вищої ради правосуддя зі скаргою щодо дисциплінарного проступку судді. Зокрема, може звернутися із скаргою до закінчення судового розгляду справи.

Варто зауважити, що звернення учасника судового провадження із дисциплінарною скаргою до Вищої ради правосуддя, коли не закінчився судовий розгляд справи, не є ознакою впливу на суд

чи втручанням у діяльність суду. За винятком тих випадків, коли здійснюється тиск на суддю. Зокрема, щоб перешкодити виконанню його професійних обов'язків. Або здійснюються дії, спрямовані на те, щоб схилити суддю до винесення ним неправосудного рішення.

Водночас те, що позивач висловив погрози, що суддя зустрінеться з ним як “працівником Служби безпеки України”, що були зумовлені відмовою у задоволенні заяви про відвід голови судді, не узгоджується з чинним законодавством. Зокрема, із Законом України “Про судоустрій і статус суддів” (ч. 6 ст. 48), а також Конституцією України про обов'язок поважати незалежність судді і не посягати на неї. Звернення у такій формі є неприпустимим. Як можна було з'ясувати із повідомлення, розглядалася цивільна справа. Зважаючи на це, описана поведінка учасника справи (працівник правоохоронного органу) могла бути використана, щоб вплинути на суддю, спонукаючи його до ухвалення рішення, вигідного позивачеві.

Розглядаючи повідомлення судді Херсонського міського суду Херсонської області, перевіряючи обставини справи, Вища рада правосуддя 20 жовтня 2020 року ухвалила рішення № 2866/0/15-20, зазначивши про можливе втручання у діяльність судді Херсонського міського суду Херсонської області під час розгляду справи. Оскільки наявні ознаки можливого втручання у діяльність судді, то, на думку Вищої ради правосуддя, вони мають бути перевірені відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України [7].

Згідно із щорічною доповіддю Вищої ради правосуддя за 2020 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні” у 2020 році найбільша кількість повідомлень суддів про втручання у їхню діяльність стосувалась втручання з боку громадян та їх об'єднань. Таку ситуацію Вища рада правосуддя вважає вже традиційною. Це підтверджують статистичні дані за попередні роки [8].

На думку Вищої ради правосуддя, реалізація особами передбачених законом прав не може бути розглянута як втручання у діяльність судді щодо здійснення правосуддя. Зокрема, здебільшого не розглядалися як втручання у діяльність судді реалізація особами права на звернення, права на свободу вираження поглядів, свободу мирних зібрань, права на звернення з дисциплінарною скаргою на дії судді тощо.

Вища рада правосуддя головно розглядала як втручання у діяльність суддів щодо здійснення правосуддя ті випадки, які були пов'язані із протиправною поведінкою фізичних осіб.

Більшість рішень Вищої ради правосуддя про вжиття заходів забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя у 2021 році головно були пов'язані із:

- безпекою суддів;
- погрозами фізичною розправою;
- нападами на суддів;
- порушеннями порядку в судовому засіданні;
- блокуванням суддів.

Варто зауважити, що під час розгляду повідомлень суддів про втручання в їхню діяльність щодо здійснення правосуддя дедалі частіше трапляються випадки, які безпосередньо не стосуються втручання у їхню діяльність. Однак такі повідомлення суддів засвідчують, що значною мірою здійснюється підрив авторитету правосуддя. Зважаючи на це, такі повідомлення суддів потребують, щоб Вища рада правосуддя здійснювала належні заходи реагування.

Щодо безпеки суддів як однієї з основних гарантій незалежності варто зауважити, що на розгляд Верховної Ради України народний депутат України С. О. Демченко вніс проєкт Закону України “Про внесення змін до статті 6 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” щодо заборони проведення мітингів біля будівель судів” (реєстраційний номер № 3291 від 30 березня 2020 року). Як зазначено у пояснювальній записці, законопроект № 3291 підготовлено, щоб викласти положення Закону України “Про судоустрій і статус суддів” у редакції, яка б забезпечувала однакове розуміння положень цього Закону та Конституції України, закріплювала єдині підходи до його правозастосування з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (ч. 2 ст. 11).

Законопроект № 3291 пропонує в новій редакції викласти ч. 3 ст. 6 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”. Зокрема, що на відстані ближче, ніж 50 метрів до приміщень судів, забороняється:

- проводити мітинги, демонстрації, пікети, акції протестів, інші подібні акції;
- встановлювати намети, сцени, інші споруди;
- розміщати та демонструвати плакати, банери, прапори, політичні символи;
- розміщувати гучномовці, звуковідтворювальну, світлову чи іншу апаратуру або прилади для проведення вищезазначених акцій.

Відповідно до цього законопроекту, Служба судової охорони має право припиняти проведення зазначених акцій чи дій без ухвалення будь-яких додаткових рішень чи додаткових вказівок. У разі потреби, вони мають право залучати представників Національної поліції України або Національної гвардії України.

Вища рада правосуддя розглянула вищезазначений проєкт № 3291 та 27 жовтня 2021 року і ухвалила рішення № 2960/0/15-20 [9]. Зауважимо, що Вища рада правосуддя підтримала вищезазначений законопроект за умови врахування висловлених пропозицій та зауважень. Зважаючи на поширення у світі рухів протестів, питання обмеження права на свободу мирних зібрань стають особливо актуальними. Обмеження свободи мирних зібрань описані в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ч. 2 ст. 11) [10].

Обмеження свободи мирних зібрань можливі:

- якщо визначені законом;
- є необхідними у демократичному суспільстві;
- їх застосовують із метою національної або громадської безпеки, щоб запобігти проведенню заворушень чи запобігти злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Варто зазначити, що Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ч. 2 ст. 11) не перешкоджає запровадженню законних обмежень щодо здійснення права на свободу мирних зібрань особами, які належать до збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави [11].

У справі “Веренцов проти України” заявник зазначив про обмеження його права на свободу мирних зібрань. Також поскаржився на необґрунтованість його арешту, який тривав три доби.

Зауважимо, що Парламент України не ухвалив закону, який би регулював проведення мирних демонстрацій. Відповідно до Конституції України, такий порядок має бути визначений законом. На думку Європейського суду з прав людини, потрібно реформувати законодавство відповідно до положень Європейського суду з прав людини та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [12].

Як вважає Вища рада правосуддя, потрібно закріпити єдині підходи до реалізації права на мирні зібрання та стосовно їх обмежень.

Це буде спрямоване на:

- недопущення обмежень права на мирні зібрання;
- протидію зловживанням правом на мирні зібрання.

Адже створення неодмінних механізмів і процедур, що дають змогу забезпечити реальне здійснення свободи зібрань, є найважливішим обов'язком держави. Водночас це значною мірою буде спрямоване на унеможливлення незаконного впливу на суддів і втручання у їхню діяльність, а також на чинення тиску на суддів.

Також потрібно дотриматися балансу між правом на свободу мирних зібрань і допустимістю втручання в таку свободу і її обмеження.

До неоднозначного застосування норм законодавства може призвести:

- ігнорування підстав заборони мирних зібрань;
- попередження влади про мирне зібрання, час, за який має бути здійснено таке попередження.

Вища рада правосуддя дійшла висновку, що на законодавчому рівні має бути детально передбачений механізм, що регулює:

- проведення мирних зібрань, мітингів, демонстрацій, пікетів, інших подібних чи аналогічних акцій біля будівель судів;
- завчасне повідомлення про проведення таких заходів з обов'язковим визначенням органу, який має бути повідомлений про їх проведення, отримання дозволу на проведення відповідних акцій тощо [13].

Висновки. Враховуючи намір України здобути членство в Європейському Союзі, проблема порушення незалежності суддів потребує якнайшвидшого вирішення. Крім того, подібна ситуація є неприпустимою для правової, соціальної та демократичної країни, якою є Україна відповідно до Основного Закону. Гарантіями незалежності суддів є сукупність заходів та механізмів, що передбачають діяльність органів та осіб, до повноважень яких віднесено забезпечення неприпустимості неправомірного втручання, впливу або тиску на суддю у зв'язку зі здійсненням ним правосуддя. Основну роль у забезпеченні незалежності суддів відіграє ВРП, яка з поновленням її роботи стикнулася із низкою викликів, що потребували або все ще потребують вирішення (наприклад, формування кадрового складу членів ВККСУ, створення служби дисциплінарних інспекторів тощо). Попри різноплановий, на перший погляд, характер повноважень ВРП, всі вони мають на меті утвердження незалежності суддів та авторитету правосуддя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рішення Вищої ради правосуддя “Про вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя за повідомленням суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду Случа О. В., Волковицької Н. О., Міщенко І. С.” від 20 серпня 2020 року № 2443/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/3062>
2. Щорічна доповідь за 2020 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні”. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_za_2020_rik_0.pdf
3. Рішення Вищої ради правосуддя “Про вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя за повідомленням судді Монастирищенського районного суду Черкаської області Мазай Н. В.” від 27 жовтня 2021 року № 2944/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/4591>
4. Блажівський Є. М. (2010). Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право”. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010, с. 9.
5. Щорічна доповідь за 2022 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні”. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_za_2022_rik_0.pdf
6. Рішення Вищої ради правосуддя “Про вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя за повідомленням голови Саксаганського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області Ткаченка А. В.” від 15 вересня 2021 року № 2624/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/3549>; Щорічна доповідь за 2021 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні”. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_za_2021_rik_0.pdf
7. Рішення Вищої ради правосуддя “Про вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя за повідомленням судді Херсонського міського суду Херсонської області Кузьміної О. І.” від 20 жовтня 2021 року № 2866/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/2823>
8. Щорічна доповідь за 2020 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні”. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_za_2020_rik_pro_stan_zabezpechennya_nezalez_0.pdf
9. Щорічна доповідь за 2018 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні”. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_za_2018_rik.pdf
10. Рішення Вищої ради правосуддя “Про надання консультативного висновку щодо законопроекту № 3291” від 27 жовтня 2021 року № 2960/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/416>

11. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
12. Щорічна доповідь за 2021 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
13. Рішення Європейського суду з прав людини у справі “Веренцов проти України” від 11 квітня 013 року (пункти 55, 95). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-118393%22%5D%7D>; Щорічна доповідь за 2021 рік “Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

REFERENCES

1. **Rishennia Vyshchoi rady pravosuddia “Pro vzhyttia zakhodiv shchodo zabezpechennia nezalezhnosti suddiv ta avtorytetu pravosuddia za povidomlenniam suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu Slucha O. V., Volkovytskoi N. O., Mishchenka I. S.”** [Decision of the High Council of Justice “On Taking Measures to Ensure Independence of Judges and Authority of Justice Upon Report of Judges of the Commercial Court of Cassation within the Supreme Court Sluch O. V., Volkovytska N. O., Mishchenko I. S.”] vid 20 serpnia 2020 roku No. 2443/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/3062> [In Ukrainian].
2. **Shchorichna dopovid za 2020 rik “Pro stan zabezpechennia nezalezhnosti suddiv v Ukraini”** [Annual report for 2020 “On the state of judicial independence in Ukraine”]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_zh_2020_rik_0.pdf [In Ukrainian].
3. **Rishennia Vyshchoi rada pravosuddia “Pro vzhyttia zakhodiv shchodo zabezpechennia nezalezhnosti suddiv ta avtorytetu pravosuddia za povidomlenniam suddi Monastyryshchenskoho raionnoho sudu Cherkaskoi oblasti Mazai N. V.”** [Decision of the High Council of Justice “On taking measures to ensure the independence of judges and the authority of justice upon the report of judge N. Mazai of the Monastyryshche District Court of Cherkasy region] vid 27 zhovtnia 2021 roku No. 2944/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/4591> [In Ukrainian].
4. Blazhivskiy, Ye. M. (2010). **Kryminalna vidpovidalnist za vtruchannia v diialnist za kryminalnym pravom Ukrainy** [Criminal liability for interference with activities under the criminal law of Ukraine] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08 “Kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo”. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2010, p. 9 [In Ukrainian].
5. **Shchorichna dopovid za 2022 rik “Pro stan zabezpechennia nezalezhnosti suddiv v Ukraini”**. [Annual report for 2022 “On the state of judicial independence in Ukraine”]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_zh_2021_rik_0.pdf [In Ukrainian].
6. **Rishennia Vyshchoi rady pravosuddia “Pro vzhyttia zakhodiv shchodo zabezpechennia nezalezhnosti suddiv ta avtorytetu pravosuddia za povidomlenniam holovy Saksahanskoho raionnoho sudu mista Kryvoho Rohu Dnipropetrovskoi oblasti Tkachenka A. V.”** [Decision of the High Council of Justice “On Taking Measures to Ensure Independence of Judges and Authority of Justice According to the Report of the Head of Saksahansk District Court of Kryvyi Rih, Dnipro Region, A. Tkachenko”] vid 15 veresnia 2021 roku No. 2624/0/15-20 URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/3549> [In Ukrainian]; **Shchorichna dopovid za 2021 rik “Pro stan zabezpechennia nezalezhnosti suddiv v Ukraini”** [Annual report for 2021 “On the state of judicial independence in Ukraine”]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_zh_2020_rik_0.pdf [In Ukrainian].
7. **Rishennia Vyshchoi rady pravosuddia “Pro vzhyttia zakhodiv shchodo zabezpechennia nezalezhnosti suddiv ta avtorytetu pravosuddia za povidomlenniam suddi Khersonskoho miskoho sudu Khersonskoi oblasti Kuzminoi O. I.”** [Decision of the High Council of Justice “On Taking Measures to Ensure Independence of Judges and Authority of Justice on the Report of Judge of Kherson City Court of Kherson Region O. Kuzmina”] vid 20 zhovtnia 2021 roku No. 2866/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/2823> [In Ukrainian].
8. **Shchorichna dopovid za 2020 rik “Pro stan zabezpechennia nezalezhnosti suddiv v Ukraini”** [Annual report for 2020 “On the state of judicial independence in Ukraine”]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_zh_2020_rik_pro_stan_zabezpechennya_nezalezhnosti_suddiv_v_ukrayini.pdf [In Ukrainian].
9. **Shchorichna dopovid za 2018 rik “Pro stan zabezpechennia nezalezhnosti suddiv v Ukraini”** [Annual report for 2018 “On the state of judicial independence in Ukraine”]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_zh_2018_rik.pdf [In Ukrainian].

10. *Rishennia Vyschoi rady pravosuddia “Pro nadannia konsultatyvnoho vysnovku shchodo zakonoproiektu No. 3291”* [Decision of the High Council of Justice “On Providing an Advisory Opinion on Draft Law No. 3291”] vid 27 zhovtnia 2021 roku No. 2960/0/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/416> [In Ukrainian].

11. *Konventsia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod* [The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms] vid 04.11.1950 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [In Ukrainian].

12. *Shchorichna dopovid za 2021 rik “Pro stan zabezpechennia nezalezhnosti suddiv v Ukraini”* [Annual report for 2021 “On the state of judicial independence in Ukraine”]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [In Ukrainian].

13. *Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi “Vierientsov proty Ukrainy”* [Judgment of the European Court of Human Rights in the case of Verentsov v. Ukraine] vid 11 kvitnia 2013 roku (punkty 55, 95) URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-118393%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-118393%22]}) [In Ukrainian] ; *Shchorichna dopovid za 2021 rik “Pro stan zabezpechennia nezalezhnosti suddiv v Ukraini”* [Annual report for 2021 “On the state of judicial independence in Ukraine”]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [In Ukrainian].

Дата надходження: 01.02.2024 р.

Nazar HDANSKYI

Western Ukrainian National University,
Teacher of the Criminal Law and Procedure Department,
Ph.D in Law
gdanski1@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0006-6553-5104>

CASES OF VIOLATION OF GUARANTEES OF INDEPENDENCE OF JUDGES BY LAW ENFORCEMENT AGENCIES AND INDIVIDUALS

The European Charter on the Statute for Judges establishes the “right to appeal” for every judge if he/she believes that there is a threat to his/her independence or the independence of the legal process, or if this independence is somehow violated, and in such a case, he/she can refer the matter to an independent body. This means that judges are not left defenseless in cases of encroachments on their independence. The right to appeal is a necessary guarantee, otherwise, it would remain merely a desire to establish principles aimed at protecting judges if they are not consistently supported by mechanisms that will ensure their effective implementation. The obligation to obtain a proposal or opinion from an independent body before a decision is made regarding the status of a particular judge does not necessarily extend to all possible situations in which his or her independence might be influenced. That is why it is extremely important to ensure that judges have the opportunity to turn to this body on their own initiative.

In 2022, the High Council of Justice received 128 reports of interference in the professional activities of judges regarding the administration of justice, actions that violate the guarantees of judges’ independence, or undermine the authority of justice. In particular, 114 reports were received from judges of local courts, 7 from judges of appellate courts, 3 from judges of the Supreme Court and the High Anti-Corruption Court, and 1 report from the Territorial Department of the State Judicial Administration of Ukraine. The largest number of reports from judges about interference in the activity of judges regarding the administration of justice was received in February 2022 (34 reports), and the least in March 2022 (3 reports).

Judges primarily associated the interference in their activities as judges in the administration of justice with the judicial cases they were handling. The most common reasons for reporting interference in the judges’ administration of justice in 2022 were extrajudicial appeals to law enforcement agencies with complaints about judges committing criminal offenses and initiating criminal proceedings against judges – 18 cases; unfounded recusals – 15 cases; improper conduct (baseless accusations against a

judge, threats, instructions on procedural actions and making certain judicial decisions, threats of filing complaints about criminal offenses) – 15 cases, among others.

It's important to note that the High Council of Justice is aware of cases where "interference" was associated with the inactivity of law enforcement officials. The High Council of Justice believes that the inactivity of law enforcement representatives poses a direct threat to the independence of judges and the authority of justice. In light of this, the High Council of Justice submits appropriate proposals for the identification and accountability of such individuals in accordance with current legislation.

Academic articles emphasize that "interference" can manifest as threats and as extrajudicial appeals by law enforcement officials. However, the High Council of Justice does not consider threats to file disciplinary complaints against a judge's behavior as "interference". The majority of the High Council of Justice's decisions on taking measures to ensure the independence of judges and the authority of justice in 2020 were mainly related to: judges' security; threats of physical harm; attacks on judges; violations of order in court sessions; blockages of courts.

According to the High Council of Justice's annual report for 2020 "On the State of Ensuring the Independence of Judges in Ukraine", the highest number of reports from judges about interference in their activity in 2020 related to interference by citizens and their associations. The High Council of Justice considers this situation to be traditional, as confirmed by statistical data from previous years.

It's worth noting that when reviewing reports from judges about interference in their judicial activities, there are increasingly cases that are not directly related to interference in their activities. However, such reports from judges indicate that there is a significant undermining of the authority of justice. Given this, such reports from judges require the High Council of Justice to take appropriate responsive measures.

Key words: High Council of Justice; interference; independence of judges; law enforcement agencies; individuals; citizens; peaceful assemblies; responsibility.